

Anomālijas kriminālprocesa nodokļu lietās

Viktorija Jarkina, ZAB "SORAINEN", zvērināta advokāte, Dr.iur.

<https://www.itiesibas.lv/raksti/tiesvedibas/tiesvedibas/anomalijas-kriminalprocesa-nodoklu-lietas/15113>

Nevainīguma prezumpcija^[1] ir viens no tiesiskas valsts pamatprincipiem. Tomēr nodokļu krimināllietās veidojas priekšstats par "vainīguma prezumpcijas" esamību. Daļēji tas saistīts ar to, ka kriminālprocess var būt uzsākts vienlaikus ar administratīvo procesu vai arī pēc tam. Administratīvajā procesā savukārt praksē nodokļu maksātājiem aktīvi jāpierāda savas rīcības atbilstība likumam, saimnieciskajām interesēm, godprātība partneru izvēlē un pārbaudē.

Raksta līdzautors: Jānis Taukačs, ZAB "SORAINEN", zvērināts advokāts

Pierādījumi "migrē"

Ja kriminālprocesā persona var neliecināt un izvēlēties savu aizstāvības pozīciju, tad administratīvajā procesā neliecināšanai un pierādījumu nesniegšanai ir tikai negatīvas sekas. Tāpēc bieži materiāli no administratīvā procesa "migrē" uz kriminālprocesu, kurā jau ir visi nepieciešamie "pierādījumi" kriminālprocesa virzīšanai tālāk.

Tālāk vairākiem loģiskiem apsvērumiem kriminālprocesā zūd jēga, jo, ja personai administratīvajā procesā nav izdevies pierādīt darījuma esamību un ekonomisko būtību, tad kriminālprocesā nevainīguma prezumpcijai īsti vairs nav praktiskās nozīmes. Šādus kriminālprocesus nodokļu lietās izmeklētājiem un prokuroriem pamatoti varētu uzskatīt par vieglu medījumu.

Mūsu praksē ir arī lietas, kad bija uzsākts tikai kriminālprocess bez atsevišķa administratīvā procesa par nodokļu uzrēķinu, tomēr arī šajās lietās ir aktīvi jāpierāda klienta nevainīgums. Piemēram, jāpierāda, ka pakalpojumi bija sniegti, iekārta tik tiešām ražo, biznesa partneris bija pienācīgi pārbaudīts, darījums bija ekonomiski izdevīgs.

Piespiedu ietekmēšanas līdzekļi kaitē juridiskai personai

Vainīguma prezumpcija un "viegls medījums" kriminālprocesa nodokļu lietās nav vienīgais, par ko gribētos skaļi runāt. Otrā būtiskā problēma, ko var konstatēt praksē, ir piespiedu ietekmēšanas līdzekļu process reāli funkcionējošai un peļņu nesošai juridiskajai personai. Protams, ka tas pats par sevi ir atļauts krimināltiesisks aizsardzības līdzeklis. Tomēr praksē minētā procesuālā līdzekļa piemērošana var nonākt pretrunā ar [Kriminālprocesa likuma](#) mērķiem un biznesa interesēm.

Kriminālprocess pret juridisku personu, pirmkārt, var paralizēt funkcionējošā uzņēmuma saimniecisko darbību. Otrkārt, šāds kriminālprocess skar ne tikai personu, kuras pienākums ir maksāt valsts noteiktos nodokļus un tiem pielīdzinātos maksājumus, bet arī akcionārus, kuri vispār var būt nesaistīti noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.

Runājot par akcionāra interesēm, [Krimināllikumā](#) izšķirti vairāki piespiedu ietekmēšanas līdzekļi, tostarp tādi kā likvidācija, atļaujas atņemšana vai tāda aizlieguma noteikšana, kas juridiskajai personai neļauj izmantot noteiktas tiesības, un naudas piedziņa. Naudas piedziņa par izvairīšanos no nodokļiem un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas var būt no 8600 eiro līdz pat 43 milj. eiro. Akcionāri un valdes locekļi bailēs no juridiskas personas likvidācijas vai vairāku miljonu naudas sodiem ir gatavi atzīt savu vainu, būdami pat nevainīgi, lai tikai piespiedu ietekmēšanas līdzekļu process būtu izbeigts. Protams, čaulu kompānijām tas nav tik aktuāli, kā lielām reāli funkcionējošām sabiedrībām, bet dažreiz piespiedu ietekmēšanas līdzekļu process var pārvērsties par "likumīgu šantāžas līdzekli" labas statistikas veidošanai.

[1] Nevienam nevar atzīt par vainīgu nozieguma izdarīšanā un sodīt, kamēr viņa vaina nav pierādīta likumā noteiktajā kārtībā un atzīta ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu. Tiesājamajam nav jāpierāda savs nevainīgums. Visas šaubas par tiesājamā vainu tiesai jāvērtē par labu tiesājamajam.